

Próba identyfikacji czynników kosztotwórczych w przedsiębiorstwach handlowych branży informatycznej na podstawie raportów rocznych

Anna Dyhdalewicz

Politechnika Białostocka, Wydział Zarządzania, Katedra Finansów i Rachunkowości
e-mail: a.dyhdalewicz@pb.edu.pl

DOI: 10.12846/j.em.2014.02.15

Streszczenie

Celem artykułu jest przedstawienie istoty i klasyfikacji czynników wpływających na kształtowanie się kosztów przedsiębiorstwa na podstawie literatury polskiej z zakresu rachunkowości oraz próba zidentyfikowania kluczowych czynników kosztotwórczych w przedsiębiorstwach handlowych branży informatycznej – grup kapitałowych notowanych na Warszawskiej Giełdzie Papierów Wartościowych. Na podstawie przeprowadzonych badań można stwierdzić, że opisowe elementy rocznego raportu umożliwiają, po bardzo wnikliwej analizie prezentowanych treści, określenie istotnych czynników kosztotwórczych: o charakterze strategicznym, głównie strukturalnych; na poziomie całej grupy kapitałowej i na poziomie wybranych działań, które mają znaczenie w optymalizacji kosztów szczególnie znaczących procesów.

Słowa kluczowe

czynniki kosztotwórcze, optymalizacja kosztów, strukturalne czynniki kosztotwórcze, wykonawcze czynniki kosztotwórcze, przedsiębiorstwa handlowe branży IT

Wstęp

Zarządzanie kosztami i rentownością przedsiębiorstwa wymaga spojrzenia na zjawiska powodujące powstawanie kosztów i koncentracji na zwiększeniu efektywności kosztowej. Optymalizacja kosztów nie może być działaniem krótkookresowym nakierowanym jedynie na bieżącą poprawę zysków, oznacza bowiem po pierwsze,

przyjęcie długookresowej perspektywy w procesach biznesowych, po drugie, poszukiwanie obszarów wymagających usprawnień, w których występują braki efektywności kosztowej i zarazem mających największy wpływ na budowę wartości przedsiębiorstwa. Proces optymalizacji kosztów i wdrażania programów redukcji kosztów przedsiębiorstwa wymaga identyfikacji czynników kosztotwórczych, które wywołują i kształtują poziom kosztów.

Czynniki powstawania kosztów, zwane także czynnikami kosztotwórczymi, czy też po prostu czynnikami kosztowymi, utożsamiane są z określeniem listy czynników występujących w dowolnym obszarze działalności przedsiębiorstwa, które wpływają na rozmiary i strukturę kosztów. W praktyce gospodarczej znajomość tych czynników pozwala na świadomy wybór sposobów działania w odniesieniu do szeregu obszarów prowadzonej działalności oraz koncentrację na działaniach, które poprawiają relację między przychodami i kosztami. Odpowiednie zarządzanie czynnikami kosztotwórczymi umożliwi poprawę wyników finansowych w warunkach realizowanej strategii. Na kształtowanie się poziomu kosztów mogą oddziaływać zarówno czynniki zewnętrzne, niezależne od przedsiębiorstwa, które mają źródło w otoczeniu, jak i czynniki wewnętrzne, które mają źródło w przedsiębiorstwie i są od niego zależne.

Celem artykułu jest przedstawienie istoty i klasyfikacji czynników wpływających na kształtowanie się kosztów przedsiębiorstwa na podstawie literatury polskiej głównie z zakresu rachunkowości oraz próba zidentyfikowania kluczowych czynników kosztotwórczych w przedsiębiorstwach handlowych branży informatycznej – grup kapitałowych notowanych na Warszawskiej Giełdzie Papierów Wartościowych. W części empirycznej zastosowano metodę statystyki gospodarczej, wykorzystując jako narzędzie badawcze sporządzane przez badane przedsiębiorstwa raporty roczne, głównie elementy uzupełniające roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe, czyli skonsolidowane roczne sprawozdanie zarządu z działalności. Dążąc do realizacji tak sformułowanego celu jako metodę badawczą zastosowano studia literaturowe i metodę studiów przypadków, które tworzą podstawę podjęcia dalszej aktywności badawczej. Posłużono się tu przede wszystkim podejściem dedukcyjnym, przedstawiając istotę i klasyfikację czynników kosztotwórczych w polskim piśmiennictwie naukowym, następnie odniesiono te rozważania do praktyki gospodarczej stosując opisową metodę badawczą oraz metodę indukcji i dedukcji.

Problematyka dotycząca czynników wpływających na koszty jest opisywana w literaturze przedmiotu od dawna, bardzo nieliczne są natomiast próby wskazania tych czynników w praktyce przedsiębiorstw handlowych zarówno pojedynczych podmiotów gospodarczych, jak i grup kapitałowych z uwzględnieniem czynników właściwych zarządzaniu strategicznemu oraz specyfiki branżowej przedsiębiorstw.

W przekonaniu autora, użytkownik informacji ze sprawozdawczości powinien otrzymać informację o kluczowych czynnikach kosztowych, które oddziałują na strukturę i wielkość kosztów oraz mają wpływ na generowanie wartości przedsiębiorstwa. Przynależność do określonego sektora i branży jest determinantem wielu zjawisk ekonomiczno-finansowych w jednostkach gospodarczych. Opisanie w artykule wyników badań, głównie na podstawie opisowego sprawozdania z działalności, pogłębiają wiedzę w tym obszarze. Pozwalają bowiem wskazać na podstawie ujawnianych informacji, które czynniki mają podstawowe znaczenie z punktu widzenia wybranych i realizowanych strategii badanych grup kapitałowych. Jednocześnie umożliwiają wskazanie luki informacyjnej w tym obszarze.

1. Istota i klasyfikacja czynników kształtujących koszty przedsiębiorstwa

W literaturze przedmiotu termin czynniki kształtujące koszty pojawia się najczęściej w kontekście tradycyjnego ujęcia analizy kosztów stanowiącej część składową analizy ekonomicznej działalności lub rachunku kosztów rozumianego szerszej niż część systemu ewidencyjnego rachunkowości. Najogólniej rzecz ujmując, pojęcie to ma szerokie znaczenie i oznacza wszelkie czynniki, od których zależy zarówno wielkość, jak i struktura kosztów. Termin czynniki kosztotwórcze stosowany jest najczęściej w perspektywie strategicznej do określenia czynników, które kształtują wielkość i strukturę kosztów przedsiębiorstwa w długim okresie, w ramach problematyki analizy kosztów własnych o charakterze strategicznym oraz w koncepcjach strategicznej rachunkowości zarządczej, postrzeganej przez pryzmat strategicznego zarządzania kosztami¹. Klasyfikacja strategicznych czynników kosztotwórczych została wprowadzona do literatury przez Rileya (1987) oraz Shanka i Govindarajana (1992, 1993). W literaturze krajowej z zakresu rachunkowości zarządczej często powoływane są terminy czynniki kosztotwórcze i strategiczne zarządzanie kosztami zdefiniowane przez tych autorów, a także zaproponowana przez nich klasyfikacja tych czynników. Autorzy koncepcji strategicznego zarządzania kosztami, Shank i Govindarajan podkreślają, że jest to proces przygotowywania i wykorzystywania informacji kosztowych na etapie formułowania, komunikowania strategii w przedsiębiorstwie oraz projektowania i wdrażania zarządzania strategicznego w celu jej realizacji, a także na etapie ustalania i wdrażania systemu kontroli i monitorowania

¹ Nita systematyzuje poglądy na pojęcie czynnik kosztotwórczy zestawiając główne stanowiska w definiowaniu tej kategorii oraz przedstawia ich klasyfikację w następujących publikacjach: (Nita, 2006, 2008).

postępów w realizacji przyjętej strategii. W strategicznym zarządzaniu kosztami następuje połączenie łańcucha wartości, strategicznego pozycjonowania przedsiębiorstwa i czynników determinujących koszty działalności o charakterze długookresowym. Ponoszenie kosztów jest rezultatem decyzji strategicznych. W tej koncepcji bardzo ważną rolę odgrywa przystosowanie przedsiębiorstwa do zmian w otoczeniu, koncentracja na konkurencji, wymaganiach klientów oraz relacje przedsiębiorstwa z dostawcami. (za: Nowak, 2006 a; Nowak, 2006 b; Szychta, 2008).

W literaturze przedmiotu bardzo różnie są klasyfikowane czynniki mające wpływ na poziom i strukturę kosztów. Należy zgodzić się z twierdzeniem, że wielość tych czynników sprawia, że sprecyzowanie jednego uniwersalnego ich wykazu jest niezmiernie trudne. Zamieszczono najczęściej stosowaną ich klasyfikację zawartą w polskich publikacjach zaprezentowano w tab. 1.

Tab. 1. Wybrane polskie publikacje książkowe zawierające definiowanie i klasyfikację czynników kosztotwórczych

Autor, publikacja	Stosowany termin i podstawowe grupy czynników kosztotwórczych
B. Siwoń (1988), s. 85-86	Termin czynniki wpływające na koszty. Podział: czynniki wewnętrzne i zewnętrzne, na przykład przedmiot i zakres działalności, warunki ekonomiczne, organizacyjno-prawne uwarunkowania, warunki techniczne.
E. Nowak (1994), s. 160-162	Termin czynniki wpływające na koszty. Podział na grupy: wielkość produkcji, czynniki techniczne, organizacyjne, ekonomiczne.
G. K. Świdarska, (1997), s. 10	Czynniki kształtujące koszty. Podział: zewnętrzne, stanowiące otoczenie przedsiębiorstwa (na przykład czynniki ekonomiczne, polityczno-prawne i społeczne, postęp techniczny) oraz wewnętrzne, czyli wewnętrzne uwarunkowania wpływające na działalność przedsiębiorstwa (na przykład dostępne moce produkcyjne, systemy przetwarzania i przekazywania informacji, zasoby siły roboczej, kwalifikacje, przyjęte procedury działania).
A. A. Jaruga, W. A. Nowak, A. Szychta (1999), s. 78-80	Termin czynniki wpływające na koszty. Podział na czynniki właściwe: <ul style="list-style-type: none"> • zarządzaniu strategicznemu: wielkość produkcji, wielkość koniecznego potencjału (skala inwestycji, badania i rozwój, marketing); asortyment (stopień integracji wertykalnej); doświadczenie (w danym zadaniu); technologia (w ogniwach łańcucha wartości), kompleksowość (różnorodność oferowanych produktów, usług i serwisu); • zarządzaniu operacyjnemu związane ze zdolnościami i kompetencjami personelu zarządzającego, które obejmują: współdziałanie pracowników w procesie ustawicznego doskonalenia, zarządzanie jakością i kosztami jakości, alokację i wykorzystanie zasobów, produktywność, efektywność produktu, wzoru, projektu, wykonania, wykorzystanie więzi z dostawcami i klientami w tworzeniu łańcucha wartości dodanej.

cd. Tab. 1.

<p>K. Sawicki (2000), s. 85; W. Gabrusewicz (2002), s. 129-175; M. Sierpińska, T. Jachna (2004), s. 240-241</p>	<p>Termin czynniki wywierające wpływ na koszty firm lub czynniki wpływające na koszty. Podział:</p> <ul style="list-style-type: none"> • czynniki zależne (tzw. endogeniczne) – powstają na skutek działania lub zaniechania działania przedsiębiorstwa; • czynniki niezależne (tzw. egzogeniczne) wpływają z zasad organizacji gospodarki narodowej, systemu finansowego i podatkowego, warunków naturalnych. <p>Podział: czynniki podstawowe i uboczne (losowe), niemierzalne lub częściowo niewymierne.</p> <p>Podstawowe (ogólne) czynniki to: wielkość produkcji i jej struktura asortymentowa, ilościowe zużycie czynników produkcji (na przykład czasu pracy, materiałów, usług obcych), ceny i jakość czynników produkcji (materiałów, środków trwałych, stawki wynagrodzeń, stawki amortyzacji), stopień mechanizacji i automatyzacji procesu produkcyjnego oraz wyposażenie firmy w środki techniczne, warunki zaopatrzenia i zbytu, lokalizacja firmy.</p>
<p>C. Kochalski (2000), s. 84-86</p>	<p>Termin czynniki mające wpływ na wysokość kosztów. Podział:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Czynniki bezpośrednio związane z wytwarzaniem produktów, czyli daleko od klientów (na przykład typ produkcji, technologia wytwarzania, wydajność pracy, lokalizacja przedsiębiorstwa). Są to czynniki warunkujące wysokość kosztów własnych ponoszonych na produkcję; • Czynniki pierwotne, którymi są oczekiwania klientów, tkwiące w otoczeniu przedsiębiorstwa (czynniki zewnętrzne przede wszystkim rynkowe, utożsamiane z preferencjami klientów oraz działaniami podejmowanymi przez konkurentów).
<p>K. Rybarczyk, P. Dzurak, G. K. Świdorska (2003), s. 176-178, 188-190</p>	<p>Czynnik kosztotwórczy – wielkość mająca wpływ na koszty w długim okresie. Podział:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wykonawcze czynniki, które wpływają na koszty związane z organizacją procesów wewnątrz przedsiębiorstwa, relacjami z dostawcami i klientami, efektywnością wykorzystania dostępnych zasobów, zaangażowaniem pracowników i innymi elementami tzw. kultury firmy; • Strukturalne czynniki, które odnoszą się do struktury ekonomiczno-organizacyjnej przedsiębiorstwa, takie jak: skala działalności, zakres działalności, doświadczenie, technologia złożoność i różnorodność produktów oferowanych klientom.
<p>A. Piosik (2006), s. 76</p>	<p>Termin czynniki kosztotwórcze. – składniki powodujące (warunkujące) koszty danego obiektu kosztowego. W rachunku kosztów zmiennych podstawowe znaczenie: wielkość sprzedaży i produkcji i czynniki bezpośrednio od nich zależne, na przykład liczba roboczogodzin. W modelach kosztów bardziej wyrafinowanych uwzględnia się inne czynniki, takie jak na przykład zróżnicowanie asortymentowe, liczba serii, liczba segmentów rynkowych.</p>
<p>E. Nowak (2006b), s. 247-251</p>	<p>Termin strategiczne czynniki kosztotwórcze - czynniki wpływające na kształtowanie się kosztów w długim okresie. Rozpoznanie tych czynników kosztotwórczych istotne w strategii przywództwa kosztowego.</p>

cd. Tab. 1.

E. Nowak (2006b), s. 247-251	<p>Podział:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Strukturalne czynniki kosztotwórcze – kształtują strukturę ekonomiczną przedsiębiorstwa jako rezultat decyzji strategicznych, wywierają wpływ na poziom kosztów (na przykład skala i zakres działalności, doświadczenie rynkowe, kompleksowość działalności, technologia); • Wykonawcze czynniki kosztotwórcze – związane z przebiegiem procesów operacyjnych, wpływają na zdolność przedsiębiorstwa do efektywnego działania, przez co wpływają na redukcję kosztów (na przykład zaangażowanie pracowników, kompleksowe zarządzanie jakością, wykorzystanie zdolności produkcyjnych, wydajność i lokalizacja maszyn i urządzeń, konfiguracja produktów, umiejętność współpracy z dostawcami i odbiorcami).
A. Karmańska (2006), s. 98-99	<p>Termin czynniki kosztotwórcze – czynniki wywołujące koszty przedsiębiorstwa. Identyfikacja i analiza czynników kosztotwórczych jako zadanie rachunkowości zarządczej zorientowanej na strategię przywództwa kosztowego lub strategię przywództwa jakościowego. Podział czynników:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Czynniki strukturalne, które determinują strukturę przedsiębiorstwa i bezpośrednio wpływają na koszty produktów, takie jak: skala działalności, doświadczenie rynkowe, stosowana technologia, integracja pozioma odrębnych procesów, złożoność oferty produktowej; • Czynniki wykonawcze, które dotyczą operacyjnych procesów wykonywanych w przedsiębiorstwie i oddziałują na jego zdolność do efektywnego działania, wynikają na przykład z zarządzania procesami technologicznymi, kompleksowego zarządzania jakością, zarządzania pracownikami i ich zaangażowania, zarządzania relacjami z dostawcami i odbiorcami oraz z klientami.
B. Nita (2006), s. 43-44; B. Nita (2008), s. 106-108	<p>Termin czynnik kosztotwórczy - parametr, od którego zależy poziom i struktura kosztów. Podział:</p> <p>I grupa - czynniki związane z rozmiarami działalności przedsiębiorstwa (wielkość produkcji i sprzedaży wytworzonych wyrobów lub oferowanych usług). Podejście tradycyjne, związane z analizą koszt-rozmiary działalności-zysk i podziałem kosztów na stałe i zmienne;</p> <p>II grupa – czynniki inne niż rozmiary działalności w perspektywie strategicznej (długookresowe czynniki powstawania kosztów):</p> <ul style="list-style-type: none"> • strukturalne odnoszące się do struktury ekonomiczno-organizacyjnej przedsiębiorstwa w pięciu obszarach: skala działalności, doświadczenie, zakres działalności, technologia, różnorodność i złożoność oferty; • wykonawcze dotyczące operacyjnych procesów wykonywanych w przedsiębiorstwie, na przykład wykorzystanie mocy produkcyjnych, zaangażowanie pracowników, efektywność wykorzystania dostępnych zasobów, zarządzanie jakością, konfiguracja produktu, relacje z dostawcami i odbiorcami.

Źródło: opracowanie własne.

Według autorki niniejszego artykułu, termin czynniki kosztotwórcze czy czynniki wpływające na koszty można stosować zamiennie, ponieważ te terminy oznaczają czynniki, które wywołują koszty w przedsiębiorstwie, warunkują kształtowanie się ich poziomu i strukturę. Ważne jest, aby przy ich identyfikacji uwzględnić w sposób spójny długi i krótki okres działania, wewnętrzne i zewnętrzne uwarunkowania działalności oraz orientację na zarządzanie operacyjne i zarządzanie strategiczne.

Początkowo w literaturze przedmiotu w tradycyjnym ujęciu zakresu rachunku kosztów i analizy kosztów zwracano uwagę przede wszystkim na czynniki wewnętrzne, które są zależne od przedsiębiorstwa, i którymi można zarządzać tak, aby w efekcie wpływać dodatnio na wyniki finansowe. Za główne czynniki uznawano czynniki techniczne, ekonomiczne i organizacyjne powiązane z wielkością zużycia różnych zasobów oraz różnymi rodzajami działalności, fazami działalności operacyjnej zachodzącymi w przedsiębiorstwie. Od lat dziewięćdziesiątych XX wieku dokonał się znaczny postęp w rozwoju rachunkowości zarządczej zorientowanej na zarządzanie operacyjne i zarządzanie strategiczne. W perspektywie strategicznej rachunkowości zarządczej² coraz większego znaczenia nabiera dostarczenie metod i koncepcji wspierających zarządzanie kosztami w długim okresie. Zarządzanie kosztami stanowi integralną część ogólnej strategii zarządzania i jej implementacji. Strategiczna rachunkowość zarządcza zorientowana jest na integrację wewnętrznych, finansowych i niefinansowych informacji powstających w systemie rachunkowości przedsiębiorstwa z informacjami zewnętrznymi, pochodzącymi z jego otoczenia, które są wykorzystywane do formułowania i monitorowania nadrzędnych strategii jednostki, mających na celu zdobycie i utrzymanie trwałej przewagi konkurencyjnej. Mając powyższe na uwadze, niezbędna jest klasyfikacja związana z wyodrębnieniem czynników strukturalnych i wykonawczych, które mają wpływ na poziom i strukturę kosztów ponoszonych przez przedsiębiorstwo w perspektywie długookresowej. Analiza tych czynników stanowi jednocześnie podstawę strategicznego zarządzania kosztami. Koszty działalności są rezultatem wyboru sposobów działania w odniesieniu do szeregu obszarów związanych z długookresową strukturą organizacyjną i ekonomiczną, przy czym czynniki z nimi związane można podzielić zarówno na czynniki o charakterze zewnętrznym, jak i wewnętrznym. Należy także podkreślić, że w literaturze przedmiotu wskazuje się na podstawową różnicę pomiędzy wymienionymi grupami czynników strategicznych. Kluczowa różnica sprowadza się do tego, że czynniki strukturalne nie zawsze są dodatnio skorelowane z osiągnięciami przedsiębiorstwa (na przykład integracja pionowa, szeroki asortyment,

² Przegląd definicji strategicznej rachunkowości zarządczej różnych autorów można znaleźć między innymi w: (Szycha, 2006; Nita, 2008).

działanie na dużą skalę nie zawsze przynoszą pozytywne rezultaty), natomiast czynniki wykonawcze powinny prowadzić do polepszenia sytuacji kosztowej przedsiębiorstwa (na przykład zwiększenie wydajności pracy i zaangażowania pracowników prowadzi do obniżki kosztów), (Rybarczyk i in., 2003, s. 188; Nita, 2006; Karmańska, 2006).

Ogólną tendencją w badaniu i objaśnianiu kosztów jest przyjęcie długookresowej perspektywy, dążenie do lepszych relacji efektywnościowych, osiągnięcie i utrzymanie korzystniejszej sytuacji konkurencyjnej w obszarze kosztów niezależnie od wybranej strategii uzyskiwania przewagi konkurencyjnej.

2. Charakterystyka badanych przedsiębiorstw handlowych branży informatycznej

Badanie dotyczące rozpoznania czynników kosztotwórczych przeprowadzono na przykładzie spółek giełdowych należących do sektora handlu branży informatycznej ujętych w bazie danych Money.pl. Wykaz tych podmiotów przedstawiono w tab. 2³. Podstawowym materiałem empirycznym badań są raporty roczne tych spółek za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2012, w przypadku AB S.A. zakończony 30 czerwca 2013, w przypadku Komputronik S.A. zakończony 31 marca 2013. Za takim wyborem źródeł materiału empirycznego przemawia ich dostępność i podobny standard sporządzania. Przedsiębiorstwa te sporządzają skonsolidowane sprawozdania finansowe oparte na Międzynarodowych Standardach Sprawozdawczości Finansowej (MSSF), przy czym wszystkie prezentują kalkulacyjny wariant sprawozdania z całkowitych dochodów, natomiast w notach objaśniających do sprawozdania finansowego, poza ASBISc, obowiązkowo ujawniły dane dotyczące kosztów rodzajowych. W strukturze raportów rocznych grup kapitałowych, poza sprawozdaniem finansowym prezentującym generalnie informacje finansowe, wyróżnia się dodatkowe sprawozdania uzupełniające, między innymi skonsolidowane sprawozdanie zarządu z działalności. Sprawozdanie z działalności zawiera w przeważającej większości informacje o charakterze niefinansowym, przez co umożliwia pełniejsze poznanie uwarunkowań działalności badanych grup kapitałowych.

Wszystkie analizowane przedsiębiorstwa handlowe branży informatycznej są zorganizowane w grupy kapitałowe, obejmują więc jednostkę dominującą wraz

³ Ze względu na ograniczony zakres podmiotowy, badania należy traktować jako pilotażowe, stanowiące wstęp do dalszych badań i analiz, które docelowo obejmą wszystkie spółki notowane na GPW w Warszawie sektora PKD handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych.

z jednostkami zależnymi, które są komplementarne branżowo. Poza ASBISc, przedsiębiorstwa mają spółkę matkę zarejestrowaną w Polsce. Podmioty te realizują wspólne cele gospodarowania i z założenia wszystkie jednostki należące do grupy powinny czerpać korzyści z jej istnienia dzięki wzajemnej współpracy. Działalność badanych grup kapitałowych obejmuje następujące kluczowe obszary: handel sprzętem komputerowym, handel oprogramowaniem oraz usługi informatyczne. Spośród badanych przedsiębiorstw dwie grupy kapitałowe prowadzą swoją działalność handlową (sprzedaż klientom indywidualnym i biznesowym) głównie na rynku krajowym, dwie grupy na rynku Europy Środkowo-Wschodniej, jedna działa zaś na rynku międzynarodowym. Rynek dystrybucji produktów informatycznych jest rynkiem silnie konkurencyjnym zwłaszcza pod względem asortymentu i jakości produktów, poziomu zapasów, cen, zakresu usług dla klientów oraz dostępności kredytu kupieckiego. Bardzo ważna jest konkurencja z wieloma różnej wielkości podmiotami prowadzącymi działalność na różnych rynkach geograficznych i oferującymi różne kategorie produktów. Agresywne działania konkurencji są trudne do przewidzenia.

Tab. 2. Jednostki gospodarcze objęte badaniem

Nazwa jednostki i siedziba jednostki dominującej	Charakterystyka głównych obszarów działalności
Grupa Kapitałowa ABC Data S.A. Siedziba jednostki dominującej: Warszawa, 6 spółek zależnych.	Handel hurtowy sprzętem komputerowym, urządzeniami peryferyjnymi i oprogramowaniem, działalność usługowa w zakresie technologii informatycznych i komputerowych na terenie Europy Środkowo-Wschodniej.
Grupa Kapitałowa AB S.A. Siedziba jednostki dominującej: Wrocław, 9 spółek zależnych.	Handel hurtowy i detaliczny sprzętem komputerowym, elektroniką użytkową, programami komputerowymi, montaż i naprawa sprzętu komputerowego oraz inne usługi informatyczne. Działalność na rynkach Europy Środkowo-Wschodniej (Polska, Czechy, Słowacja).
Grupa Kapitałowa Action S.A. Siedziba jednostki dominującej: Warszawa, 10 spółek zależnych i stowarzyszonych.	Handel hurtowy sprzętem komputerowym i oprogramowaniem. Głównie rynek krajowy.
Grupa Kapitałowa ASBISc Enterprises PLC. Siedziba jednostki dominującej: Limassol, 45 spółek zależnych.	Sprzedaż i dystrybucja sprzętu i oprogramowania komputerowego na rynkach: kraje byłego Związku Radzieckiego, Europa Środkowo-Wschodnia, Europa Zachodnia, Bliski Wschód i Afryka, pozostałe.

cd. Tab. 2.

Grupa Kapitałowa Komputronik S.A. Siedziba jednostki dominującej: Poznań, 11 spółek zależnych.	Handel detaliczny i hurtowy sprzętem komputerowym i urządzeniami peryferyjnymi oraz świadczenie usług informatycznych i wdrożeniowych. Głównie rynek krajowy.
--	---

Źródło: opracowanie własne na podstawie rocznych skonsolidowanych raportów rocznych badanych jednostek za rok zakończony dnia 31 grudnia 2012 roku oraz za rok obrotowy 2012/2013 (Grupa AB S.A., Komputronik S.A.).

W sprawozdaniu zarządu z działalności badane grupy kapitałowe zamieszczają informację na temat celów grupy i przyjętych strategii rozwoju. Porównując przedsiębiorstwa ważne jest na ile w formułowanej i realizowanej strategii zarządu dostrzegają aspekt zarządzania kosztami i potrzebę długofalowych działań w obszarze optymalizacji kosztów, jako warunek poprawy efektywności gospodarowania i wzrostu wartości. Ciekawym przykładem z tego punktu widzenia jest sprawozdanie Grupy Kapitałowej ASBISc. Zarząd przy formułowaniu strategii zaznaczył, że zakłada ona rozwój działalności i zwiększenie rentowności, głównie poprzez poprawę efektywności operacyjnej w zakresie dystrybucji produktów IT we wszystkich regionach działalności, rozwój portfolio produktowego oraz zwiększanie sprzedaży produktów sprzedawanych pod markami własnymi (Canyon, Prestigio). Grupa deklaruje, że cele te zamierza osiągnąć nie tylko poprzez zwiększenie sprzedaży wykorzystując słabość konkurencji, ale także kontrolę struktury kosztów. Według ASBISc działalność na rynku dystrybucji produktów informatycznych charakteryzują niskie marże zysku brutto, co oznacza, że wyniki działalności wykazują znaczną wrażliwość na wzrost kosztów operacyjnych. Tego typu sytuacja oznacza ogólnie niski poziom dochodowości działalności handlowej. Z tego względu kierownictwo wskazało, że nieskuteczne zarządzanie kosztami może mieć istotny niekorzystny wpływ na działalność, wyniki operacyjne i sytuację finansową przedsiębiorstwa. W celu redukcji kosztów operacyjnych i osiągnięcia wyższych marż zysku Grupa koncentrowała się na poprawie efektywności operacyjnej i dalszym zwiększaniu automatyzacji procesów związanych z zakupem produktów od kluczowych dostawców, transakcjami w ramach Grupy, przetwarzaniem zamówień i wymianą danych handlowych z klientami, po zautomatyzowane połączenie firma-klient (*ang. business-to-customer*) ze sklepami internetowymi należącymi do sprzedawców, w tym wykorzystanie elektronicznych kanałów sprzedaży. Dodatkowo zarząd Grupy wskazał na koszty traconych korzyści w wyniku rosnącej aktywności dostawców na rynku handlu elektronicznego i sprzedaży bezpośredniej do klientów badanej grupy.

Z kolei w sprawozdaniu zarządu z działalności Grupy AB wskazano, że w strategii rozwoju zakłada się utrzymanie silnej pozycji rynkowej, jak również rozwój

w selektywnych wybranych obszarach, mając na uwadze bezpieczeństwo finansowe, permanentny wzrost skali działania. Do czynników o znaczeniu kluczowym dla sytuacji ekonomicznej poza wzrostem przychodów ze sprzedaży, dalszym wzrostem kanałów sprzedaży, rozwojem oferty produktowej, ze szczególnym uwzględnieniem produktów zaawansowanych technologicznie, zarząd Grupy zaliczył utrzymanie na niskim poziomie udziału kosztów sprzedaży oraz kosztów ogólnego zarządu w przychodach i wzrost rentowności działalności operacyjnej.

Grupa Kapitałowa ABC Data konsekwentnie rozwija efektywną platformę sprzedaży, obsługi logistycznej poprzez wdrażanie procesów integracji systemów i procedur na poziomie grupy, dynamicznie rozwija działalność eksportową, kontynuuje strategię rozwoju sprzedaży produktów wysokomarżowych pod własną marką Colorovo. Efekt korzyści skali i rozwoju projektów pod własną marką ocenia na podstawie wskaźnika udziału kosztów zarządu i kosztów sprzedaży w relacji do przychodów ze sprzedaży.

Pozostałe badane podmioty w formułowanej strategii koncentrowały uwagę głównie na umacnianiu pozycji na polskim lub/i na zagranicznych rynkach dostawców sprzętu, oprogramowania i usług oraz dywersyfikacji działalności w obrębie branży IT, rozwoju oferty produktowej i wzmocnieniu kanałów sprzedaży (Grupy: Komputronik, Action), wzmocnieniu wartości dla akcjonariuszy (Action SA). Należy jednak zaznaczyć, że bardzo pozytywnym zjawiskiem jest fakt, że w prezentacji działań mających na celu podniesienie efektywności ekonomicznej i konkurencyjności Grupy te zwracały uwagę na dyscyplinę kosztową (w Grupie Komputronik poprawa relacji kosztów sprzedaży do przychodów) i ścisłą kontrolę kosztów (Grupa Action). W realizowanych ogólnych strategiach rozwoju badane grupy kapitałowe zwracają uwagę na duży potencjał rynków zagranicznych w kontekście zwiększania poziomu sprzedaży i redukcji kosztów wykorzystując korzyści skali działania oraz efekty synergiczne wynikające z centralizacji niektórych procesów i zasobów. Czynniki te zalicza się do strukturalnych czynników kosztotwórczych.

Należy podkreślić, że badane przedsiębiorstwa handlowe, funkcjonujące w podobnym otoczeniu konkurencyjnym (określanym także jako rynek branżowy), traktują obszar zarządzania kosztami jako jeden z kluczowych dla podejmowanych działań, aczkolwiek nie wszystkie wprost nawiązują do tego obszaru w formułowanej strategii rozwoju. Relatywnie większe znaczenie badane przedsiębiorstwa przywiązują do aktywnej działalności na rzecz zwiększenia przychodów i umacniania pozycji na rynku, dalszego rozwoju działalności pod markami własnymi, optymalnej oferty sprzedawanych produktów (priorytet działań). Strategie takie determinują konieczność ponoszenia dodatkowych kosztów, ale jednocześnie analizowane podmioty podejmują działania w kierunku zwiększenia efektywności kosztowej, ze

szczególnym zwróceniem uwagi na koszty sprzedaży i ogólnego zarządu. Z powyższego wynika, że podmioty te nie wybierają strategii przywództwa kosztowego⁴. Realizowane są mieszane strategie rozwoju, które uwzględniają dwa zestawy działań i źródeł przewagi konkurencyjnej: działania ukierunkowane na zwiększenie przychodów poprzez dywersyfikację działalności w obrębie branży IT oraz działania zmierzające do optymalizacji kosztów, aby uzyskać trwałą poprawę efektywności operacyjnej spółek grupy oraz przewagę na coraz bardziej konkurencyjnym rynku branżowym.

3. Rozpoznanie kluczowych czynników kosztotwórczych w przedsiębiorstwach handlowych branży informatycznej na podstawie opisowych elementów raportów rocznych

Użytkownicy raportów rocznych oczekują coraz bardziej szczegółowych informacji by poznać specyfikę działalności danej jednostki oraz motywów podejmowanych decyzji. Opisowe elementy raportu rocznego, które uzupełniają treść sprawozdania finansowego, powinny dostarczać informacji o zdarzeniach istotnych dla rozwoju i strategii, a także prezentować między innymi czynniki wpływające na wyniki finansowe, a więc przychody i koszty grupy kapitałowej w okresie objętym sprawozdaniem finansowym (informacje historyczne), a także, które będą miały wpływ na sytuację w przyszłości (informacje prospektywne). Można więc przyjąć, że opisowe sprawozdanie z działalności grupy kapitałowej oraz noty objaśniające powinny stanowić skuteczne narzędzie do komunikowania informacji na temat kluczowych strategicznych czynników kosztotwórczych.

Z przeprowadzonych badań wynikają wnioski natury ogólnej sformułowane na podstawie porównania informacji ujawnionych przez badane grupy kapitałowe działające w tym samym sektorze i branży.

Wszystkie badane podmioty gospodarcze zwracają uwagę na permanentny wzrost skali działania i dostrzeganie pozytywnych efektów synergii wynikających ze wzrostu obrotów i wspólnego wykorzystania zasobów (strukturalne czynniki kosztów). Prowadzenie działalności nie tylko na obszarze kraju, ale także w skali ponadnarodowej dzięki czemu przedsiębiorstwa zwiększają swój udział w rynku

⁴ Według Szulce w handlu, gdzie koszty wykazują tendencję rosnącą, stosowanie strategii przywództwa kosztowego jest trudne. Aby osiągnąć sukces niezbędne jest także zwiększanie zakresu i jakości świadczonych usług, stąd powszechniej jest stosowana strategia zróżnicowania, przy czym handel poszukuje jednocześnie wszelkich możliwości relatywnego obniżania kosztów (Szulce, 1998).

i relatywnie zmniejszają koszty. W realizowanych strategiach rozwoju głównym kierunkiem ekspansji geograficznej są przede wszystkim rynki europejskie.

Do głównych czynników strukturalnych należy zaliczyć podejmowanie różnych form integracji i koordynacji podejmowanych działań przedsiębiorstw handlowych w celu maksymalizacji efektów synergicznych wspólnych działań i efektów skali. Procesy te stanowią źródło długoterminowej optymalizacji kosztów (strukturalny czynnik kosztów). Badane przedsiębiorstwa przywiązują dużą uwagę do rozwijania współpracy w różnych dziedzinach pomiędzy jednostką dominującą i jednostkami zależnymi, dzielenia się wiedzą, rozwijania potencjału każdej ze współpracujących jednostek, a także doskonalenia współpracujących przedsiębiorstw w ramach jednego łańcucha wartości dla klienta. Przedsiębiorstwa handlowe tworzące grupę kapitałową dzięki centralizacji i specjalizacji wybranych funkcji zarządczych i marketingowych na szczeblu jednostki dominującej osiągają większe efekty niż w przypadku indywidualnych działań oraz mogą skuteczniej konkurować z innymi przedsiębiorstwami poprzez wykorzystanie takich instrumentów konkurencji jak: wspólne zarządzanie zakupami, dostawami i zapasami, kształtowanie oferty asortymentowej, kształtowanie standardów obsługi nabywców, działalność rozwojową. Można więc przypuszczać, że kumulacja różnych zasobów i optymalizacja realizowanych procesów w ramach grupy kapitałowej jest ważnym czynnikiem zapewniającym poprawę efektywności kosztowej w perspektywie długookresowej.

Procesy logistyczne stanowią istotny strukturalny i wykonawczy czynnik kosztotwórczy. Badane grupy kapitałowe wskazują na optymalizację kosztów poprzez innowacje w logistyce, które przynoszą korzyści w postaci optymalizacji kosztów zakupów (kosztów logistyki zaopatrzeniowej) i dostarczania produktów na rynek (koszty logistyki sprzedaży) przy założonej jakości obsługi logistycznej. Część przedsiębiorstw wskazuje na posiadanie własnego zaplecza logistycznego w postaci nowoczesnych centrów dystrybucyjnych, które pozwalają każdemu z partnerów poprawić swój łańcuch wartości rynkowej (ABC Data, ASBISc podkreśla przy tym dużą zależność od obcych usług kurierskich i innych transportowych, w Grupie AB w planach budowa centrum dystrybucji). Podejmowane ulepszenia i usprawnienia w infrastrukturze dystrybucyjnej i systemie logistycznym to czynniki podstawowe dla zwiększenia wydajności i optymalizacji poziomu kosztów we wszystkich ogniwach łańcucha dostaw. Najczęściej wymienia się korzyści takie jak: tworzenie optymalnych warunków zakupu, uzyskiwanie korzystnych cen zakupu (ceny te decydują o kosztach związanych z danym towarem i cenach sprzedaży), terminowa realizacja zamówień, minimalizacja czasu przepływu towarów, redukcja zamrożonego w zapasach kapitału oraz poprawa rotacji towarów. Inwestowanie w technologię in-

formacyjną (strukturalny czynnik kosztów) wspomagającą systemy zarządzania łańcuchem dostaw przedsiębiorstw tworzących grupę kapitałową, co zapewnia redukcję kosztów fizycznej dystrybucji i składowania towarów, sprzyja wzrostowi efektywności operacji magazynowych i transportowych.

Zastosowanie efektywniejszych kosztowo kanałów sprzedaży, dywersyfikacja kanałów zbytu, rozwój handlu elektronicznego, wspieranie strategii marketingowych najnowocześniejszymi technologiami informacyjnymi jako strukturalne czynniki kosztowe w badanych grupach kapitałowych takich, jak: ABC Data, ASBISc, Komputronik, AB.

W Grupie Komputronik jako strategiczne czynniki wykonawcze należy wskazać zmiany w organizacji sprzedaży. Grupa dokonywała redukcji kosztów poprzez optymalizację ilości własnych salonów sprzedaży, zamykanie nierentownych salonów sprzedaży, zmianę ich lokalizacji, zmniejszenie zatrudnienia, otwarcie wielko powierzchniowego centrum nowoczesnych technologii.

Stałe zmiany w oferowanych towarach i usługach uwzględniając potrzeby i wymagania klientów (dywersyfikacja oferty handlowej), współpraca ze światowymi liderami rozwiązań informatycznych, co zapewnia dostęp do nowoczesnych technologii, to kolejne strukturalne czynniki kosztotwórcze we wszystkich badanych grupach kapitałowych. Należy podkreślić, że zarząd ASBISc wymienia rozwijanie bliskich relacji z dostawcami opartych na zaufaniu jako jeden z podstawowych czynników powodzenia prowadzonych działań. Czynnik ten zaliczany jest do strategicznych czynników wykonawczych.

Identyfikację czynników kosztotwórczych umożliwia także analiza zamieszczonych informacji na temat ryzyka gospodarczego oraz przyjętych strategii do zarządzania ryzykiem. Ryzyko wpływa z jednej strony na ujmowanie w sprawozdaniu finansowym kosztów i rezerw stanowiących przyszłe zobowiązania, z drugiej strony na konieczność ujawnienia uzupełniającej informacji opisowej i ilościowej na temat ich rodzajów, wpływu na sytuację majątkowo i finansową jednostki oraz stosowanych narzędziach zarządzania danymi rodzajami ryzyka. Analiza zamieszczonych treści dotyczących raportowania o ryzyku wskazuje na pewną specyfikę branży, w której działają badane grupy kapitałowe i podobne przyczyny jego wystąpienia. W odniesieniu do badanych spółek wymieniane są zarówno ryzyka zewnętrzne zależne od warunków poza przedsiębiorstwem, jak i wewnętrzne zależne od warunków istniejących wewnątrz przedsiębiorstwa, ryzyka o charakterze operacyjnym tkwiące w organizacji w realizacji działalności operacyjnej (logistyki, zaopatrzenia i sprzedaży), w zarządzaniu aktywami i pasywami operacyjnymi, a także ryzyka tkwiące w działalności finansowej. Skutki ryzyk mogą wpływać na poziom praktycznie wszystkich kosztów koniecznych do poniesienia w przedsiębiorstwie. Czynniki

kosztotwórcze można pogrupować na czynniki o charakterze operacyjnym, które są związane z ryzykiem operacyjnym (na przykład sprzedaż z odroczonym terminem płatności i ryzyko utraty należności, deprecjacja zapasów, sezonowość sprzedaży) oraz czynniki związane z ryzykiem finansowym o charakterze zewnętrznym, (na przykład zmiany stóp procentowych, kursów walutowych, zmiany cen towarów i usług), jak i wewnętrznym (na przykład korzystanie z finansowania zewnętrznego i ryzyko utraty płynności). Wymienione rodzaje ryzyka mają w zasadzie charakter systematyczny, w dużym stopniu ich źródłem jest otoczenie przedsiębiorstwa. Badane podmioty podejmują konkretne działania w celu minimalizowania i w efekcie optymalizacji kosztów prowadzonej działalności (na przykład dywersyfikacja rodzajów finansowania, budżetowanie przepływów pieniężnych, wdrożenie procedur rachunkowości zabezpieczeń, stosowane klauzule ochrony cenowej w większości umów dystrybucyjnych), co należy ocenić pozytywnie. Ponadto podejmowane działania ograniczające ryzyko generują także dodatkowe koszty, na przykład koszty ubezpieczeń należności, zapasów monitorowania klientów. Badane jednostki decydują się je ponosić uwagi na działania prewencyjne i minimalizację kosztów po zaistnieniu zdarzeń negatywnych.

Badane podmioty zwracają uwagę na ryzyka związane z otoczeniem ogólnym (makrootoczeniem wspólnym dla wszystkich podmiotów działających w kraju lub regionie). Wśród zewnętrznych czynników kosztotwórczych z nim powiązanych należy wskazać wpływ sytuacji makroekonomicznej (tempo wzrostu gospodarki, dochody gospodarstw domowych, poziom konsumpcji, zyski przedsiębiorstw). Dochody gospodarstw domowych i zyski przedsiębiorstw wpływają na wielkości zakupów produktów IT. Według grupy ASBISc czynniki te mogą spowodować zmniejszenie udziału rynkowego, a zatem mniejsze efekty skali. Część kosztów operacyjnych ma charakter stosunkowo stały, a wydatki planuje się częściowo na podstawie wartości spodziewanych zamówień, prognozowanych w warunkach ograniczonej znajomości przyszłego popytu. W rezultacie jednostka może nie być w stanie zmniejszyć procentowego udziału kosztów operacyjnych w przychodach, aby ograniczyć spadki marży brutto w przyszłości. Dodatkowo, co już zostało wcześniej podkreślone, rosnąca aktywność dostawców na rynku handlu elektronicznego i bezpośrednia sprzedaż produktów do klientów wpływa także na zagrożenie utraty udziału w rynku. Grupy Kapitałowe: ASBISc i AB wymieniają także ryzyko zmiany przepisów prawa oraz ich interpretacji i stosowania (głównie niestabilność systemu podatkowego), które oznacza możliwość negatywnych rozstrzygnięć w toczących się lub przyszłych postępowaniach przez sądami i organami administracyjnymi.

Podsumowanie

W literaturze z zakresu rachunkowości od lat dziewięćdziesiątych XX wieku następuje przesuwanie akcentu na tworzenie informacji na potrzeby zarządzania strategicznego i koncepcje związane z tworzeniem wartości, u podstaw których leży identyfikacja strategicznych czynników kosztotwórczych. Druga grupa czynników to czynniki operacyjne, właściwe zarządzaniu operacyjnemu, które wynikają z wewnętrznego potencjału przedsiębiorstwa i wiążą się ze zużyciem zasobów oraz zdolnościami personelu zarządzającego do ciągłego usprawniania realizowanych procesów.

Na podstawie przeprowadzonych badań można stwierdzić, że opisowe elementy rocznego raportu umożliwiają, po bardzo wnikliwej analizie prezentowanych treści, określenie istotnych czynników kosztotwórczych: o charakterze strategicznym, głównie strukturalnych; na poziomie całej grupy kapitałowej i na poziomie wybranych działań, które mają znaczenie w optymalizacji kosztów szczególnie znaczących procesów. W przedsiębiorstwach należących do jednej branży część czynników determinujących koszty powtarza się, na przykład z uwagi na tożsamość kanałów dystrybucji, segmentów rynku, ofertę produktów, podobne metody obsługi klientów. Wyniki badania wskazują, że w prezentowanych przedsiębiorstwach strategia przewagi kosztowej nie stanowi priorytetu, ale w prowadzonej działalności przyjmowane są podstawowe sposoby realizacji tej strategii, takie jak: efekty skali, efekty specjalizacji, efekty innowacji, co umożliwi wzmocnienie przewagi konkurencyjnej w zakresie kosztów w stosunku do konkurentów. Należy jednak podkreślić, że zewnątrzni interesariusze informacji z raportów rocznych, będąc mieli problemy z odnalezieniem interesujących ich informacji dotyczących czynników determinujących poziom i strukturę kosztów, które uzupełniają informacje finansowe obligatoryjnie ujmowane w części finansowej raportu rocznego. Wydaje się, że należałoby wprowadzić obowiązek komunikowania skupionej informacji na temat kluczowych czynników warunkujących koszty przedsiębiorstwa oraz wybranych miar i wskaźników, które będą wykorzystane do oceny historycznych osiągnięć celów stawianych przez zarząd i zamierzeń dla przyszłych okresów w tym obszarze. Takie podejście zwiększy użyteczność raportów rocznych w ocenie osiągniętych i przyszłych wyników finansowych. Z badań wynika, że Grupy AB, ABC Data i Komputronik jako podstawowe mierniki efektywności operacyjnej w obszarze optymalizacji kosztów wskazały wskaźniki udziału kosztów ogólnego zarządu i kosztów sprzedaży w przychodach ze sprzedaży, które zostały także porównane do poziomu z roku poprzedniego, natomiast Grupa ASBISc wskazała na wskaźniki dynamiki kosztów

sprzedaży i kosztów ogólnego zarządu, które porównywano do wskaźników dynamiki przychodów ze sprzedaży i zysku operacyjnego. Badane jednostki najczęściej ujawniają dodatkowe informacje finansowe i opisowe dotyczące przychodów i wyników, w związku z tym jedynie pośrednio można wnioskować na temat kosztów prowadzonej działalności gospodarczej.

Literatura

1. ASBISc, *Raport Roczny za rok obrotowy zakończony 31 grudnia 2012*, http://investor.asbis.com/download/ASBISc_Annual_Report_2012_PL.pdf [07.08.2013]
2. Gabrusewicz W. (2002), *Podstawy analizy finansowej*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa
3. Jaruga A. A., Nowak W. A., Szychta A. (1999), *Rachunkowość zarządcza. Koncepcje i zastosowania*, Społeczna Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Zarządzania w Łodzi, Łódź
4. Karmańska A. (2006), *Zarządzanie przedsiębiorstwem a rachunek kosztów i rachunkowość zarządcza*, w: Karmańska A. (red.) *Rachunkowość zarządcza i rachunek kosztów w systemie informacyjnym przedsiębiorstwa*, Difin, Warszawa
5. Kochalski C. (2000), *Analiza kosztów własnych w zarządzaniu strategicznym przedsiębiorstwem przemysłowym*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań
6. Nita B. (2006), *Strategiczne czynniki kosztotwórcze*, w: Nowak E. (red.), *Strategiczne zarządzanie kosztami*, Oficyna Ekonomiczna, Kraków
7. Nita B. (2008), *Rachunkowość w zarządzaniu strategicznym przedsiębiorstwem*, Oficyna Wydawnicza Walters Kluwer Polska, Warszawa
8. Nowak E. (2006a), *Geneza i istota strategicznego zarządzania kosztami*, w: Nowak E. (red.), *Strategiczne zarządzanie kosztami*, Oficyna Ekonomiczna, Kraków
9. Nowak E. (2006b), *Czynniki kosztotwórcze w strategicznym zarządzaniu kosztami*, w: Nowicka-Skowron M. (red.), *Koszty w zarządzaniu przedsiębiorstwem. Standardy międzynarodowe*, Uczelniane Wydawnictwa Naukowo-Dydaktyczne Akademii Górniczo-Hutniczej, Kraków
10. Nowak E., (1994), *Analiza kosztów*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej, Wrocław
11. Piosik A. (2006), *Zasady rachunkowości zarządczej*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa
12. Portal Money.pl, http://www.money.pl/gielda/spolki_gpw/dzialalnosc/ [31.07.2013]
13. Rybarczyk K., Dzurak P., Świdarska G. K. (2003), *Narzędzia nowoczesnej rachunkowości zarządczej*, w: Świdarska G. K. (red.), *Informacja zarządcza w procesie formułowania i realizacji strategii firmy*, Difin, Warszawa

14. Sawicki K. (2000), *Analiza kosztów firmy*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa
15. Sierpińska M., Jachna T. (2004), *Ocena przedsiębiorstwa według standardów światowych*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa
16. Siwoń B. (1988), *Kontrola kosztów działalności gospodarczej*, Państwowe Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa
17. Sobańska I. (2009), *Rachunkowość zarządcza*, w: Sobańska I. (red.), *Rachunek kosztów podejście operacyjne i strategiczne*, Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa
18. *Sprawozdanie z działalności GRUPA ACTION S.A. 2012*, <http://biznes.pap.pl/espi/en/reports/view/2,225855> [07.08.2013]
19. *Sprawozdanie z działalności Komputronik S.A.*, http://www.komputronik.com/data/files/137_file3_1332836704.pdf [07.08.2013]
20. *Sprawozdanie Zarządu AB S.A. z działalności Grupy za rok obrotowy 2011/2012*, http://www.ab.pl/sites/default/files/pliki-do-pobrania/Y11_12_sprawozdanie%2520a%25C4%2585du%2520roczne%2520skonsolidowane.pdf [07.08.2013]
21. *Sprawozdanie Zarządu z działalności Grupy ABC Data za rok obrotowy 2012*, http://notowania.pb.pl/files/espi/20130318_213049_0002719739_ABC_Data_Sprawozdanie_Zarzadu_skonsolidowane_2012.pdf [08.07.2013]
22. Świdzka G. K. (red.), (1997), *Rachunkowość zarządcza. ABC rachunkowości dla menedżera*, Poltext
23. Szulce H. (1998), *Struktury i strategie w handlu*, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa
24. Szychta A. (2006), *Ramy koncepcyjne strategicznej rachunkowości zarządczej: in statu nascendi*, Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości 31 (87), SKwP Rada Naukowa, Warszawa
25. Szychta A. (2008), *Etapy ewolucji i kierunki integracji metod rachunkowości zarządczej*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź

An attempt to identify the cost creating factors at commercial enterprises of the IT branch based on annual reports

Abstract

The aim of the article is to present the essence and classification of the company's cost determining factors on the basis of Polish literature on accounting and to make an attempt to identify the key cost determining factors at commercial enterprises of the IT branch - groups of companies listed on the Warsaw Stock Exchange. On the basis of the research it can be concluded that the descriptive elements of the annual report enable, after a very careful analysis of the content presented, identifying important cost creating factors: of strategic nature, mainly structural; at the level of the whole capital group and at the level of selected activities which are important in the optimization of costs of particularly significant processes.

Keywords

cost-determining factors, cost optimization, structural cost-determining factors, executive cost-determining factors, commercial enterprises of the IT branch